

משום דחיישינן שמא צפורי נזיר טמא קיבל עליו, כלומר: חוששים אנו שמא נתכוין לקבל עליו מצות נזירות, ששייך בה ציפורים אם נטמא.

ומקשינן: מכדי "חיישינן" קאמר, כלומר: היות ואף אתה אומר שאין זה ודאי שלכך נתכוין — אם כן לא יהא נזיר, כי:

דילמא צפורי נדבה קיבל עליו [שמא קיבל עצמו להביא ציפורים לעולת נדבה], כי היות ואין הדבר ברור שנתכוין לנזירות, יש עלינו להקל ולומר שלא קיבל על עצמו נזירות, כי אין נוח לאדם לקבל על עצמו נזירות, מאחר שהנזירות חמורה עליו, ויש בה טורח!?

ומשנינן: אם כן — שכוונתו היה לציפורי נדבה — "הרי עלי קן" [שתי תורים או שני בני יונה] מבועי ליה למימר, שכן דרך נודבי נדבת עולת העוף להשתמש בלשון "קן"; ובהכרח שכוונתו היתה לנזירות.

ואכתי מקשינן: ודלמא "הרי עלי צפורי מצורע" — קאמר, כלומר: מתחייב אני להביא במקום מצורע את הציפורין הנצרכים לטהרתו!?

ומשנינן: משנתנו עוסקת בכגון שהיה נזיר

כלומר: מה שאמר "ציפורים" היינו מילת "ציפורין", שנכתבה בסמוך לשיער, וכאילו אמר: הרי עלי מצוה ששייך בה ציפורין התלויים במצות שיער, והם קרבן נזיר טמא הבא מציפורים [שתי תורים או שני בני יונה].

ומכל מקום, אין די במה שאמר "ציפורים" לבד, אלא אם כן נזיר עובר לפניו, אבל כשאין נזיר עובר לפניו, לא מועיל אפילו לרבי מאיר, אלא אם כן אמר בפירוש "הריני מקבל עלי ציפורים הסמוכין לשיער".⁽¹⁴⁾

ומבאר ריש לקיש את מחלוקת רבי מאיר וחכמים:

רבי מאיר סבר: מתפס איניש במידי דסמין ליה [מתפס אדם את נזירותו במילה הסמוכה למילה שאמר].

ג-ב ורבנן סברי: לא מתפס איניש במידי דסמין ליה.⁽¹⁾

רבי יוחנן אמר: דכולי עלמא — בין רבי מאיר ובין רבנן — סברי: לא מתפס איניש במידי דסמין ליה.

אלא היינו טעמא דרבי מאיר שהוא נזיר כאשר אמר "הרי עלי ציפורים":

עובר לפניו, כמבואר שם בתוספות. ומשמע שלרבנן לא מועיל אפילו אם אמר בפירוש "ציפורין הסמוכין לשיער"; ומיהו אם אמר כן בפירוש וגם נזיר עובר לפניו, אפשר שחכמים מודים.

1. לא ביארו התוספות, למה לא מועיל אם אמר בפירוש "ציפורין הסמוכין לשיער", והרי ודאי כוונתו לנזירות.

דעבורי הוא, והרי כל לשון שליחות הוא לישראל דעבורי! ? וראה מה שיישבו.

14. נתבאר על פי התוספות בעמוד ב, בד"ה מאי; ומטעם זה אמר ריש לקיש "ציפורין הסמוכין לשיער קיבל עליו", דמשמע שאמר כן בפירוש, אף על פי שהמשנה אינה עוסקת באופן שאמר כן בפירוש, והוא כדי להשמיענו שאם אמר כן בפירוש הרי הוא נזיר אפילו אם אין נזיר

עובר לפניו.⁽²⁾

וסבורה היתה הגמרא, שהכוונה לנזיר טמא עובר לפניו, ולפיכך מקשינן:

ודלמא נזיר טמא ולפוטרו מן קרבנותיו, שקיבל על עצמו להביא את קרבנות הטומאה של אותו נזיר שעבר לפניו!?

ומשנינן: משנתנו עוסקת בכגון שהיה נזיר טהור – שאינו מביא ציפורים – עובר לפניו; ואמר הנודר בלבו להיות שייך במצות נזירות, ששייך בה ציפורין אם ייטמא.⁽³⁾

ומפרשינן: מאי בינייהו בין רבי יוחנן לריש לקיש?⁽⁴⁾

איכא בינייהו, כגון דאמר "ציפורים הסמוכין לשער עליו" –

דלרבי יוחנן: אף על גב דאמר הכי בפירוש: "ציפורים הסמוכים לשער", אי נזיר עובר לפניו, אין, אבל אי לא, לא.

ואילו לרבי שמעון בן לקיש: כיון דאמר בפירוש "ציפורין הסמוכין לשער עלי", לכן אף על גב דאין נזיר עובר לפניו הרי הוא נזיר.⁽⁵⁾

ומקשינן: מי איכא למאן דאמר: "לא מתפיש איניש במילתא דסמיך ליה", וכי יש מי שסובר כן?!⁽⁶⁾

"צפרים" וכמו שכתוב [ויקרא יד ד] "ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות", ואילו בקרבן נזיר טמא, לא נאמר לשון "צפרים" אלא "שתי תורים או שני בני יונה".

4. כלומר: מאי בינייהו בפירוש המשנה. ואין כאן נפקא מינה להלכה, היות וכל זה אינו אלא לרבי מאיר שאין הלכה כמותו.

5. מכאן הוכיחו התוספות את שיטתם, שאם אמר "ציפורים" לבד, אף לריש לקיש אינו נזיר אלא אם כן נזיר עובר לפניו. שאם לא כן לא שייך כלל לשאול "מאי בינייהו", שהרי רבי יוחנן הצריך נזיר עובר לפניו, וריש לקיש לא הצריך נזיר עובר לפניו. אבל לפי מה שביארנו, ניחא, כי בגוף פירוש המשנה הרי אין נפקא מינה ביניהם, כי שניהם מצריכים שיהיה נזיר עובר לפניו, ולכן הוצרכה הגמרא להמציא אופן שאינו קשור למשנה שבו נחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן לפי רבי מאיר.

6. לשון הגמרא נוטה, שהקושיא היא הן על רבי

2. נתקשו התוספות: כיון שאף לפי ריש לקיש מתפרשת המשנה כגון שהיה נזיר עובר לפניו [שהרי כשאין נזיר עובר לפניו אין מועיל אמירת "ציפורים" לבד, אלא כשאמר "ציפורים סמוכין לשער", וכפי שנתבאר בהערה לעיל], אם כן למה היתה הגמרא צריכה לומר שמשנתנו עוסקת במי שהיה נזיר עובר לפניו בדברי רבי יוחנן יותר מבדברי ריש לקיש?! וראו בדבריהם מה שביארו בזה.

3. נתבאר על פי תוספות; ופירשו כן משום שאם לא כן, אפילו שהיה נזיר טהור עובר לפניו, היה לנו לומר שכוונתו היתה לומר שאם ייטמא אותו נזיר שעבר לפניו, הרי הוא מקבל על עצמו להביא את ציפורי קרבנות הטומאה שלו.

והוסיפו עוד לבאר, שלא תיקשי, כיון שבלאו הכי צריך לומר שהוא אמר בלבו, אם כן אפילו כשאין נזיר עובר לפניו, היה לנו לפרש את דבריו לנזירות; וביארו, שיותר משמע שכוונתו לציפרי מצורע מאשר נזירות, כיון שהנזירות חמורה עליו, ועוד שלשון "ציפורים" משמע יותר ציפורי מצורע משום שמצינו בהם לשון

הגפן, ובכלל זה גם החרצנים והזגים [הגרעינים והקליפות].

מתניתין:

האומר: "הריני נזיר מן החרצנים", שקיבל על עצמו איסור אכילת חרצנים, אבל לא הזכיר את שאר איסורי הנזירות.⁽⁸⁾

וכן האומר: "הריני נזיר מן הזגים", ולא הזכיר יותר.

וכן האומר: "הריני נזיר מן התגלחת".

וכן האומר: "הריני נזיר מן הטומאה".

בכל אלו הרי זה נזיר גמור, וכל דקדוקי נזירות עליו.

כלומר: לא מיבעיא שנאסרו עליו היוצא מן הגפן והתגלחת ואף שלא פירט אותם, אלא אפילו הטומאה שאינה נוהגת בכל נזירות — שהרי "נזיר שמשון" מותר בה, כדלקמן ד א — אף היא נאסרה עליו.⁽⁹⁾

והתניא: האומר "ימין שלא אוכל ככר זה" הרי זו שבועה, והרי מאי טעמא הוי שבועה, וכי לאו משום דכתיב "וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם", וכיון שנסמכה שבועה ל"ימין" לכן הרי זו שבועה!?

אמרי בני הישיבה לתרץ:

לא —

אלא משום דימין גופיה איקרי שבועה, דתניא:

מנין לאומר "ימין" שהיא שבועה, שנאמר: "נשבע ה' בימינו".

ומנין לאומר "שמאל" שהיא שבועה, שנאמר: "נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו", והיינו שמאל, כי הכוונה היא לתפילין שבשמאל.⁽⁷⁾

שלשה מינין אסורין בניזיר:

א. הטומאה למת; ב. התגלחת; ג. היוצא מן

"ואף על פי שלא היה בלבו אלא על מה שהזכיר, הואיל ומכל מקום הזכיר בהדיא לשון נזירות, רצה לומר הריני נזיר, ומזכיר נזירותו על אחד מן הדברים הנוהגים בניזיר והמפורשים עליו בתורה, נזיר גמור הוא".

9. במנחת חינוך [שסח ד] חקר, במי שנזר מאיסור אחד בלבד, ועבר על שאר האיסורים שנאסר בהן כמבואר במשנתנו, אם עובר עליהם גם ב"בל יחל דברו" כשאר נזיר, או כיון שלא יצא איסור זה מפיו, ורק מגזירת הכתוב הוא נאסר, אין כאן חילול הדיבור, ואינו עובר משום "בל יחל דברו".

ובקהילות יעקב סימן ב' כתב להוכיח, שאף

יוחנן הסובר שלכולי עלמא אין אדם מתפיס, ובין לריש לקיש הסובר שלדעת חכמים אין אדם מתפיס. ולכן אומרת הגמרא "מי איכא למאן דאמר"; והיינו, משום שלא מסתבר לגמרא לפרש את הברייתא, היא מקשה ממנה אליבא דרבי מאיר דוקא.

7. נתבאר על פי הגהת ה"אורח מישור" בתוספות; ופירושו עוד [לפי הגהתו], שלכן זרוע עוזו היינו שמאל, משום שבתחילת הפסוק נזכר ימין, ממילא משמע שזרוע עוזו היינו שמאל.

8. ואף על פי שלא היה בליבו להזיר אלא מדבר זה בלבד — רמב"ם, וכן כתב המאירי, וז"ל

גמרא:

מבארת הגמרא: **מתניתין** — משנתנו הסוברת, שבקבלת אחד מן האיסורים הרי הוא נאסר בכל איסורי הנזירות — **דלא כרבי שמעון החולק** (10) וסובר שאינו נעשה נזיר בכך.

דתניא: רבי שמעון אומר: אינו חייב

בנזירות עד שיזיר **מכולם** [מכל מה שנאסר על הנזיר], או שיאמר: "הריני נזיר" סתם שגם זה כולל את כולם, אבל אם בא לפרט את איסורי הנזיר, צריך שיפרט את כולם. (11) **ורבנן** (12) **אמרי: אפילו לא נזר** [לא אסר את עצמו בתורת נזירות] **אלא בחד מנחון** [באחד מן הדברים שנאסרו לנזיר] **הוי נזיר** גמור, וכאומר "הריני נזיר" בסתמא. (13)

מה שאינו נכלל בדיבורו אלא שנאסר מחמת דיבורו, הרי הוא ב"בל יחל", והוא הדין באופן זה.

10. דוקא במשנה זו נחלק רבי שמעון, אבל ברישא לענין האומר "הריני מסלסל וכו'" לא נחלק, דהוי כאומר "הריני כאותו שרגיל לגדל שער", וכאילו אמר "הריני נזיר" סתם. רא"ש.

11. א. שיטת המהרי"ט בתשובותיו היא, שעיקר קבלת הנזירות היא על קדושת גופו להיות נזיר, ומחמת קדושת נזיר נאסר בכל מה שאמרה תורה.

ומסתימת דבריו נראה שאף רבי שמעון מודה בזה; ולפי זה יש לומר, שאם אמר "הריני נזיר" די בכך, אף אם לא נפרש בדבריו שהוא מקבל כל איסורי הנזירות, היות וקיבל על עצמו קדושת נזירות ונאסר ממילא, כי לא נחלק רבי שמעון אלא במקום שלא קיבל על עצמו קדושת נזירות אלא את אחד האיסורים.

ואולם מדברי התוספות שכתבו, שגם באופן שהוא אומר בסתם "הריני נזיר" לא חלה נזירותו אלא משום שכלול בקבלתו כל איסורי הנזירות [וכן כתב הרא"ש בנדרים ד א], מבואר לא כן.

ולפי מה שכתב ב"אבי עזרי" [נזירות ז יא, ד"ה ונראה], שלחכמים "שם הנזירות" הוא האוסר, ולרבי שמעון על ידי קבלת האיסורים בלבד, ניחא היטב.

ב. גמרא לקמן יא ב מבואר בפירוש הרא"ש שם, דכשם שנחלקו חכמים ורבי שמעון ב"תחילת נזיר" דהיינו בקבלת הנזירות, כך נחלקו ב"סוף נזיר" דהיינו בשאלה על הנזירות, ולפי חכמים שדי באחד מן האיסורים ב"תחילת נזיר", כך ב"סוף נזיר" הותרה נזירותו בשאלה לחכם על אחד מן האיסורים; ואילו לרבי שמעון אינו מותר אלא בשאלה על כל איסורי נזיר, ראה שם היטב.

12. אין זה מלשון הברייתא, אלא הגמרא היא שמבארת את שיטת חכמים במשנתנו החולקים על רבי שמעון.

13. א. ב"קרן אורה" רצה מתחלה לומר, דסברא היא שיהא נזיר בקבלת אחד מן האיסורים, ומשום דזה דומה למה ששינוי לקמן [ז א], שהאומר "הריני נזיר יום אחד או שעה אחת" שהוא נזיר שלשים יום כסתם נזירות, כי מה לי אם קיבל מקצת זמן או מקצת איסור, בתרוייהו "אין נזירות לחצאין", ואולם דחה זה מהגמרא בנדרים ד א, דמבואר שם ש"חידוש הוא שחידשה התורה בנזיר", שאפילו אם אמר הריני נזיר מן חרצן הוי נזיר לכל; ואולם הביא שם מדברי הספרי סייעתא לסברתו, שדין קבלת מקצת הימים ודין קבלת מקצת האיסורים, דין אחד להם.

ב. ראה חזון איש סימן קלח ו [במוסגר]

ומפרשינן: החווא קרא "מיין ושכר יזיר", מיבעי ליה, אותו מקרא נצרך לרבי שמעון כדי ללמד:

לאסור על הנזיר אף יין מצוה [יין שמצוה לשתות] ביין הרשות!

ופרכינן: וכי מאי היא "יין מצוה", הרי ודאי יין דקידושא ואבדלתא [יין של קידוש ושל הבדלה]?!?

והרי אי אפשר שבא הכתוב לאסור יין זה, א-ד שהרי —

וכי⁽¹⁾ מושבע ועומד עליו, על יין של קידוש והבדלה לשתותו, מהר סיני הוא, עד שתאמר אין נזירות חלה עליו?!?

כי אמנם יש מצוה מן התורה לקדש את השבת בכניסתה ובצאתה בדברים של שבח וקידוש,⁽²⁾ אבל מן התורה אינו צריך לקדש או להבדיל על היין, אלא רק חכמים תיקנו שיהיה הקידוש או ההבדלה על היין.

ונמצא, שאין מצוה מן התורה ביין, ואיך נאמר שאת שתית היין הזה בא הכתוב לאסור?⁽³⁾

ומבאר הגמרא: מאי טעמא דרבי שמעון הסובר שאינו נעשה נזיר כשאסר על עצמו דבר אחד בלבד?⁽¹⁴⁾

משום דאמר קרא [שאמר הכתוב] "מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג", ולכן אמר הכתוב "מכל", כדי ללמד: עד שיזיר מכל אשר יעשה מגפן היין; והיות וגילה הכתוב ביוצא מן הגפן שהוא צריך לפרט את הכל, הוא הדין שצריך לפרט גם איסורי תגלחת וטומאה.

ומפרשינן: ורבנן — החולקים על רבי שמעון — מאי טעמייהו!?

משום דאמר קרא [אמר הכתוב]: "מיין ושכר יזיר", והלא כבר נאמר "מכל אשר יעשה מגפן היין" ובכלל זה יין ושכר, אלא ללמדנו שאפילו לא נזר אלא מיין או שכר ולא נזר משאר יוצא מן הגפן, אפילו הכי הוא נזיר לכל, ואפילו כשהוא בא לפרש, אינו צריך לפרש את הכל.⁽¹⁵⁾

ותמהינן: ורבי שמעון נמי, הכתיב "מיין ושכר יזיר", ומה כתוב זה בא ללמד לדעתו!?

לטומאה, כיון דאשכחן נזירות בלא איסור טומאה, כמו בנזירות שמשון, אם כן מנא לן דקבלת יין הוי קבלה גם לטומאה.

1. התוספות אינם גורסים "הרי", והוא מוכרח לפי פירושם בסוגיא. וראה במאירי ובשיטה מקובצת.

2. א. ואף שבפסחים קז א דרשו: "זכרהו על היין", אין זה אלא אסמכתא בעלמא, תוספות.

3. ביאור קושיית הגמרא בהרחבה:

בביאור שיטת חכמים; וראה עוד ב"אבי עזרי" [הלכות נזירות ז יא, ד"ה ונראה, הובא בהערה לעיל], מה שכתב בביאור יסוד מחלוקתם של רבנן ורבי שמעון.

14. העירו אחרונים, לפי המבואר בנדרים ד א, שדברי חכמים חידוש הוא [וכמבואר לעיל בהערה], אם כן מה שייך לשאול "מאי טעמא" דרבי שמעון!?

15. כתב הקרן אורה: וקצת יש לדקדק, מנא לן מקרא ד"מיין ושכר יזיר", למילף דהוי נזיר גם